

بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر شادمانی با تکیه بر احساس امنیت اجتماعی (مورد مطالعه شهر کرمان)

فریدون وحید^۱، شاپور بهیان^۲، سید علی هاشمیان فر^۳، سپیده حضرتی^۴

چکیده:

امروزه پیشرفت هر جامعه در گرو استفاده بهینه از نیروی انسانی آن جامعه است و یکی از مهمترین اصول در حوزه مدیریت شهری توجه به مقوله شادی و نشاط شهروندان است. هدف پژوهش حاضر بررسی میزان شادمانی و عوامل جامعه‌شناختی (احساس امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، هویت اجتماعی و انومی اجتماعی) مؤثر بر آن در بین افراد بالای ۱۸ سال در شهر کرمان می باشد. روش پژوهش با توجه به ماهیت متغیرها و روابط بین آنها، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری کلیه افراد بالای ۱۸ سال در شهر کرمان، ۵۰۸۹۸۴ بودند که از این تعداد ۳۸۴ نفر براساس روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای به عنوان نمونه انتخاب شدند برای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش از آزمون شادمانی آکسفورد پایایی (۰/۹۱۷) و پرسشنامه محقق ساخته پایایی (۰/۸۷۶) استفاده شد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که: میانگین شادمانی افراد بالای ۱۸ سال شهر کرمان، در سطح متوسط است و براساس نتایج رگرسیون، متغیرهای وارد شده به مدل رگرسیونی (احساس امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، هویت اجتماعی، سن و درآمد) ۳۹ درصد از واریانس متغیر شادمانی افراد را تبیین

۱- استاد جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی دهقان Fvahida@yahoo.com

۲- استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی مبارکه sbehyan@yahoo.com

۳- استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان seyedalihashemianfar@yahoo.com

۴- دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی دهقان اصفهان (نویسنده مسئول)-sepideh-

_hazrati@yahoo.com

کردند و از بین متغیرهای مستقل، متغیر احساس امنیت اجتماعی، بیشترین نقش را در تبیین شادمانی افراد داشت و سایر متغیرها با اینکه به صورت مستقیم و غیر مستقیم بر شادمانی تأثیر گذار بودند ولی به صورت پیچیده‌ای در تعامل با متغیر احساس امنیت اجتماعی قرار داشتند. کلید واژه‌ها: "شادمانی"، "احساس امنیت اجتماعی"، "سرمایه اجتماعی"، "هویت اجتماعی"، "آنومی اجتماعی"

مقدمه و طرح مساله

گسترش شتابان شهرنشینی که با رواج مدرنیسم در غرب همراه بود. جوامع در حال توسعه از جمله ایران و شهرهای آن را تحت تأثیر قرار داده به طوریکه شهرنشینی در کشور ایران به سرعت رشد کرده و براساس نتایج سرشماری جمعیت در سال ۱۳۹۰ بیش از ۷۱ درصد آن شهرنشین است. نواحی شهری مراکز اصلی رشد اقتصادی، اجتماعی و سیاسی هر کشوری هستند که خود را به عنوان جذاب‌ترین نقاط برای ایجاد ثروت، کار، خلاقیت و نوآوری اثبات کرده اند اما، نواحی شهری با چالش‌های مهمی در زمینه‌های تخریب فیزیکی و محیطی، محرومیت‌های اجتماعی، ناامنی، بیکاری، ترافیک و... روبرو هستند.

واقعیت این است که دلزدگی و بی‌هویتی انسان در جریان ماشینی شدن زندگی، عدم تجانس و ناهمگونی شهرها به دلیل بافت نامتجانس ساکنین آن، خرده فرهنگ فقر و غیره از پیامدهایی هستند که امروزه در شهرها بیشتر دیده می‌شود و همه این عوامل شهرها را به فضای مستعدی برای کاهش میزان شادمانی تبدیل کرده است. و از آنجا که احساس شادمانی فعالیت‌های مفید انسانی را بر می‌انگیزد، خلاقیت را تقویت می‌کند، روابط اجتماعی را تسهیل، احساس امنیت، آرامش و قدرت تصمیم‌گیری در افراد را تقویت می‌کند و احساس اعتماد و کیفیت تعامل با دیگران را موجب می‌شود به یکی از دغدغه‌های اصلی نظام‌های مدیریت شهری بویژه در کشورهای توسعه یافته تبدیل شده است. اکثر انسانها و شاید همه‌ی آنها می‌خواهند شاد باشند زیرا انسان از دیرباز به دنبال این بوده است که چگونه می‌تواند بهتر زندگی کند. این در حالی است که فشارهای مختلفی

در زندگی معمول انسان امروز از قبیل فشارهای فرهنگی، اقتصادی، خانوادگی، روان شناختی و جمعیتی وجود دارد که همگی باعث کاهش رضایت و شادمانی افراد در زندگی روزمره می شود. شادمانی به قضاوت فرد از درجه یا میزان مطلوبیت کل زندگی اش اطلاق می گردد (وینهوون، ۱۹۸۸). که از یک سو متأثر از ساختارهای متعدد جامعه بوده و از سوی دیگر تأثیر گذار بر فرآیند توسعه و تعالی جامعه است. به همین دلیل در نیمه قرن بیستم به عنوان یکی از موضوعات مورد بررسی روانشناسان و برخی جامعه شناسان مطرح شده است.

اگر به روند شهرنشینی در شهر کرمان، با دیدی جامعه شناسانه، نظر افکنیم در می یابیم که شهر کرمان به دلیل نزدیکی به مرزهای شرقی به علت مهاجرت از کشورهای همسایه بنا به آمار غیررسمی برای مثال صد و ده هزار نفر مجاز و صد و سی و پنج هزار نفر غیر مجاز، مهاجرت از شهرستان های استان به شدت افزایش یافته که با خود مسائل و مشکلات زیادی را به همراه داشته رشد بی رویه حاشیه نشینی از جمله عوامل شیوع افسردگی است که به صورت بیمارگونه از متوسط کشوری بالاتر است (سند توسعه سلامت استان کرمان ۱۳۹۰: ۹۶). کرمان شهری است که بنا به سستی بودن بافت اجتماعی و تعصبات قومی (معین الدینی و صنعت خواه، ۱۳۹۲) شرایط ویژه اجتماعی را داراست که ضرورت مطالعه بروی پدیده شادمانی را بنا به تحولات مذکور پر رنگ تر می سازد؛ حال با توجه به نیاز جوامع امروزی به شادمانی این سوال مطرح می شود که: بین عوامل جامعه شناختی (سرمایه اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، آنومی اجتماعی و هویت اجتماعی) با میزان شادمانی افراد در شهر کرمان رابطه وجود دارد؟ و شادمانی افراد بالای ۱۸ سال در شهر کرمان به چه میزان است؟

پیشینه تحقیق

ربانی و همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان «بررسی تاثیر سرمایه اقتصادی بر شادی جوانان» با حجم نمونه ۳۸۰ نفری، یافته های تحقیق گویای آن است که میزان شادی پاسخگویان بطور کلی در حد متوسط است. یافته های تحلیل چند متغیره نشان دادند که

رابطه متغیرهای جنسیت، وضعیت تأهل و تحصیلات با شادی معنادار نیست در حالی که متغیرهای سرمایه اقتصادی و اشتغال با شادی رابطه معنی داری دارند ولی فقط هفت درصد میزان شادی را تبیین می کنند.

کیا و امیری (۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان «بررسی میزان نشاط اجتماعی و عوامل مرتبط با آن در بین شهروندان ۱۵-۶۴ سال شهر اهواز با حجم نمونه ۳۸۴ نفر و شیوه نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای و اتفاقی به نتایج ذیل دست یافتند بین پایگاه اجتماعی-اقتصادی (در هر دو بعد ذهنی و عینی)، احساس عدالت اجتماعی، همبستگی اجتماعی، اعتماد اجتماعی، رضایت اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، پایبندی به اعتقادات مذهبی، میزان رضایت از خدمات شهری و نشاط اجتماعی رابطه مثبت و معنادار و بین احساس محرومیت نسبی و احساس بی هنجاری و نشاط اجتماعی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. همچنین رگرسیون چند متغیره نشان داد که ۵۱٪ از واریانس متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل قابل پیش بینی بوده است.

وحیدا و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهشی با عنوان نشاط عمومی در زندگی اجتماعی-فرهنگی: مطالعه ای با رویکرد تئوری کیفیت اجتماعی در شهر اردبیل با حجم نمونه ۳۹۹ نفر، روش تحقیق پیمایشی-مقطعی و با استفاده از پرسشنامه ای ۳۲ سوالی به این نتایج رسیدند؛ میانگین نشاط در مجموع با مقدار ۳/۷۲ به طور معناداری از حد متوسط بالاتر است. طبق یافته های تحقیق، بین کیفیت اجتماعی و نشاط عمومی همبستگی و رابطه معناداری وجود دارد و بیانگر این واقعیت است که در این پژوهش تئوری کیفیت اجتماعی هم به عنوان تئوری و هم به عنوان رویکرد برای تبیین نشاط عمومی، توسط نتایج این پژوهش، حمایت می شود در این پژوهش کیفیت اجتماعی، به چهار حوزه اشاره دارد: امنیت اقتصادی، انسجام اجتماعی، ادغام اجتماعی و توانمند سازی اجتماعی.

صنعت خواه و دادخواه فر (۱۳۹۳)، در پژوهشی با عنوان نقش سرمایه اجتماعی در ایجاد احساس شادمانی دانشجویان که هدف از انجام این پژوهش بررسی رابطه اعتماد، شبکه های اجتماعی، مشارکت و احساس شادمانی می باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر،

تمامی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان (به تعداد ۱۶۴۰۳) در سال ۹۳-۱۳۹۲ که تعداد ۴۰۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شده، پرسشنامه شامل دو بخش که برای سنجش احساس شادمانی از پرسشنامه آکسفورد استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است. رابطه بین ابعاد برون گروهی، مشارکت خیریه ای و احساس شادمانی معنادار نیست و تنها مشارکت خیریه ای درون گروهی دارای تاثیرات مستقیم و مثبت بر احساس شادمانی است ضریب بتای استاندارد (۰/۱۳۲) است. دومین متغیری که بیشترین تاثیر را بر احساس شادمانی دارد، اعتماد نهادی است ضریب بتای استاندارد آن برابر با (۰/۲۱۹) است روابط دیگر متغیرهای اجتماعی با احساس شادمانی در قالب مدل رگرسیونی چند متغیره در تحقیق ارائه شده است.

آناند و همکارانش (۲۰۱۱)، در تحقیق خود در تلاشند تا رابطه شادی را با همبستگی اجتماعی مورد بررسی قرار دهند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که یکدلی، ارزش خود، اهداف شخصی، امنیت و استرس از جمله متغیرهای تاثیر گذار بر رضایت از زندگی هستند و رضایت از زندگی نیز تاثیر بسزایی را بر شادی افراد بر جای می گذارد یعنی این تاثیر غیرمستقیم است.

لیونگ و همکاران^۱ (۲۰۱۰) پژوهش با عنوان «تحقیق بر روی شادی: اهمیت سرمایه اجتماعی»، انجام داده اند این پژوهش به دنبال بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر شادی است، طبق کار کلمن (۱۹۸۸)، سه بعد سرمایه اجتماعی عبارتند از: ۱- اعتماد، الزامات و تعهدات؛ ۲- شبکه های اطلاعاتی؛ ۳- هنجارها و ضمانت اجرایی. محققان با استفاده از رگرسیون داده های پیمایش اجتماع عمومی کانادا (۲۰۰۳) نشان دادند عنصری همچون تعلق پذیری، حتی پس از کنترل ویژگی های زمینه ای عمده، رابطه معنی داری با شادی دارد. یافته های دیگر، این موضوع را تایید کرد که شادمانی بخش مهمی در پیش بینی شادمانی است.

چانگ^۲ (۲۰۰۹)، پژوهشی با عنوان «سرمایه اجتماعی و شادی ذهنی در تایوان» انجام

1 - Leung et al

2 - Chang

داده است هدف از این پژوهش آزمون پیش بینی های نظری سرمایه اجتماعی و بررسی رابطه میان اشکال مختلف سرمایه اجتماعی و شادی ذهنی در تایوان است یافته ها اساساً با ویژگی هایی ارتباط دارند که از طریق مدل سرمایه اجتماعی به دست می آید و همچنین تأثیرات تک تک اجزای متفاوت سرمایه اجتماعی بر شادی ذهنی مشخص شده اند که عبارتند از: مشارکت داشتن در سازمان های غیر منفعت طلبانه، داوطلبانه، حضور در اجتماعات و اعتماد.

اسنوپ^۱ (۲۰۰۸)، تحقیقی با عنوان «مذهبی بودن و شادکامی در سه کشور» انجام داده است. وی در این تحقیق در پی این بود که تأثیر مذهب را بر شادکامی بررسی کند. برای این کار وی تحقیق ارزشهای جهانی را در سه کشور آمریکا، هلند و دانمارک در سال ۲۰۰۰ انجام داد. وی از هفت شاخص خود گزارشی جهت مذهبی بودن استفاده کرد و شادکامی را تنها با یک سوال در مورد میزان رضایت از زندگی سنجید. همبستگی مربوط به آمریکا با مقدار ۰/۱۳ بیشترین معناداری سپس در هلند و دانمارک هر کدام با مقدار ۰/۰۵ بدون معناداری بود.

از تحقیقات ذکر شده می توان نتیجه گرفت که متغیر های گوناگونی بر شادمانی اثرگذار هستند، ولی از آنجا که نتایج این تحقیق ها متفاوت است و با عنایت به اینکه تعداد مطالعات صورت گرفته درباره شادمانی در ایران هنوز زیاد نیستند و تعداد محدودی از این مطالعات در شهرهای بزرگ صورت گرفته است، انجام پژوهش حاضر ضروری به نظر می رسد.

مبانی نظری

در تعریف شادمانی، رویکردهای گوناگونی وجود دارد؛ برخی به احساسات و عواطف توجه خاصی نشان می دهند و شادی را احساسات یا هیجانات مثبت قلمداد می کنند، مانند برادبورن^۲ که شادمانی را چنین تعریف می کند: میزان احساسات مثبت (خوشی و لذت) منهای احساسات منفی (ترس، استرس، دلهره و...) بعضی نیز تعریف شناختی از

1 - Snowp

2 Bradburn

شادمانی ارائه می دهند. در این دسته از تعاریف، ارزیابی مثبت و رضایت از کل زندگی مطرح است. در تعاریفی نیز از ترکیب این دو تعریف استفاده می شود. آنچه مسلم است، این است که شادمانی به طور کلی حداقل از سه جزء تشکیل شده است: وجود هیجانان مثبت، نبود تأثیرات منفی و رضایت. هر یک از سه جزء یاد شده قسمت مهمی از ساختمان شادمانی را تشکیل می دهند. دو مولفه اول، منعکس کننده جنبه های عاطفی است و به خوشی و لذت مربوط می شود؛ در حالی که مولفه سوم عمدتاً شناختی است و بر اساس ارزیابی از اوضاع زندگی فرد در حال و گذشته اوست. اجزای مربوط به خوشی و لذت شادی به افزایش احساسات مثبت و کاهش احساسات منفی اشاره دارد؛ اما در زمینه مولفه شناختی شادی، ناهمگونی نسبی وجود دارد. این مولفه به دستیابی به هدف با تأکید بر رضایت از زندگی مربوط می شود (گروبر^۱، ۲۰۱۱). جامع ترین و در عین حال عملیاتی ترین تعریف از شادمانی را وینهنون به دست می دهد: شادمانی به درجه یا میزانی اطلاق می شود که شخص به وسیله آن درباره مطلوب بودن کیفیت کلی زندگی خود قضاوت می کند؛ به عبارت دیگر، شادمانی به این معناست که فرد به چه میزان زندگی خود را دوست دارد (وینهنون، ۱۹۸۴). وینهنون کیفیت زندگی آشکار یک جامعه (برای نمونه مدت زمان شادی مردم در زندگی) را که ارجاع به رویکرد خروجی اجتماعی^۲ دارد، بر کیفیت زندگی پنداشته شده (نظیر شاخص توسعه انسانی) که به رویکرد ورودی اجتماعی^۳ بر می گردد، ترجیح می دهد (وینهنون، ۲۰۰۵: ۶۱). از نظر وینهنون در رویکرد اجتماعی، یکی از مسائلی که وجود دارد مسئله نیازهاست و اینکه آیا کالاها و خدمات موجود، براساس نیازها شکل گرفته است یا خیر. مسئله دیگر این است که چه شرایطی زندگی بهتر را فراهم می آورد. به نظر وینهنون با این رویکرد، زندگی بدتر را می توان شناخت، ولی زندگی بهتر را نه. تعیین حداقل ها نیز (نظیر تعیین سطح حداقل درآمد) در این حوزه به همین ویژگی ارجاع دارد. وینهنون رویکردهای سنجش

1 Gruber

2 - Societal Output

3 - Societal Input

کیفیت زندگی جوامع را در جدول زیر خلاصه کرده است:

جدول شماره ۱: رویکردهای اندازه‌گیری کیفیت زندگی در جوامع

گونه‌های مفهومی	پنداشته شده	آشکار
ظواهر قابل مشاهده	حضور شرایط فرض شده برای یک زندگی خوب نظیر:	شکوفایی شهروندا همان طور که آشکار است:
	- وفور اقتصادی نظیر CNP	سلامت:
	- آزادی سیاسی نظیر حقوق بشر	- فیزیکی
	- برابری اجتماعی نظیر برابری درآمد	- روانی
	- دستیابی به دانش نظیر نرخ باسوادی	شادمانی
شاخصهای فراگیر و بسیط	- شاخص توسعه انسانی	تعداد سال‌های زندگی شاد داشتن
	- شاخص رشد اجتماعی	

منبع: وینهون، ۲۰۰۵: ۶۴

به نظر وینهون درجه‌ای که ساکنان یک کشور احساس شادمانی می‌کنند با راه‌های متفاوتی می‌تواند ارزیابی شود: به طور غیر مستقیم با برداشت از رفتارهای شان، و به طور مستقیم با این پرسش که آنها تا چه اندازه در زندگی شان احساس شادمانی می‌کنند. به نظر وینهون، در طول تاریخ، عالمان اجتماعی روش نخست را ترجیح می‌دادند ولی امروزه روشن شده است تنها راه دوم است که بدین منظور معتبر و ماندنی^۱ تر است. یکی از راه‌های غیر مستقیم اندازه‌گیری شادمانی (از طریق رفتار انسان‌ها)، نرخ خودکشی به عنوان معرف عدم شادمانی است. این سنت به دوره دورکیم (۱۸۹۷) بر می‌گردد. در این دوره، ظهور پیوسته خودکشی در جوامع غربی قرن ۲۰ بدین گونه تعبیر می‌شود که مدرنیاسیون کیفیت زندگی را کاهش داده است؛ البته به نظر وینهون شیوع خودکشی می‌تواند وابسته به چیزهای دیگری باشد. امروزه در جوامع غربی، نرخ بالای خودکشی ممکن است سبب تابو نبودن آن باشد و یا به سبب اینکه فناوری پزشکی، مرگ طبیعی را به تعویق انداخته است (وینهون، ۲۰۰۵: ۷۰).

از نظر دورکیم «آنومی» یا آشفتگی اجتماعی می تواند نظم و امنیت جامعه را بر هم زده و احساس ناامنی و ناامیدی بر افراد تحمیل نماید، به نظر وی «در شرایط اجتماعی مستحکم و پایدار آرزوهای انسان ها از طریق هنجارها تنظیم و محدود شده است. با از هم پاشیدگی هنجارها، آنومی با یک وضعیت بی حد و حصر به وجود می آید. از آنجا که آرزوهای بی حد و حصر نمی توانند ارضا شوند، در نتیجه یک وضعیت نارضایتی اجتماعی پیش می آید (رفیع پور، ۱۳۷۸: ۳۵).

احساس امنیت فرایندهای روانی و اجتماعی است که صرفاً بر افراد تحمیل نمی شود بلکه اکثر افراد جامعه براساس نیازها، علایق خواسته ها و توانمندی های شخصیتی و روانی خود در ایجاد و از بین بردن آن نقش اساسی دارند (بیات، ۱۳۸۸: ۱۶). آنتونی گیدنز ادعا می کند که نیاز به داشتن احساس امنیت یا پرهیز از اضطراب در روابط اجتماعی، نه یک پدیده شناختی بلکه یک پدیده عاطفی است که در ناخودآگاه انسان ریشه دارد و او آن را (امنیت وجودی) می نامد.

گیدنز معتقد است مدرنیته احتمال خطر را در بعضی حوزه ها کاهش داده است اما در عین حال خطرات و ناامنی های دیگری را جایگزین ساخته است. از جمله عوامل تهدید کننده شادمانی از نظر گیدنز، تهدیدهای خشونت آمیز ناشی از صنعتی شدن جنگ، متزلزل شدن ریشه های اعتماد به نظام های انتزاعی و احساس ناامنی و اضطراب وجودی است. همچنین از جمله عوامل تأمین کننده ی شادمانی از نظر گیدنز را می توان به اعتماد همراه با احتیاط نسبت به نظام های انتزاعی، اعتماد و وانهی امور زندگی به دست نظام های تخصصی، و دگردیسی صمیمیت و شکل گیری رابطه ناب نام برد (گیدنز، ۱۳۷۷: ۱۱۰).

برخی نظریات جامعه شناسی هم، پدیده شادمانی را در ارتباط با نظام های چهارگانه، یعنی نظام های فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مطرح می کنند. طبق این دیدگاه، چنانچه هر یک از چهار نظام اصلی جامعه، پاسخگوی مؤثر علایق افضل (علقه مادی، امنیتی، ارتباطی و شناختی) فرد و جامعه باشد نوعی احساس مثبت ایجاد می کند که

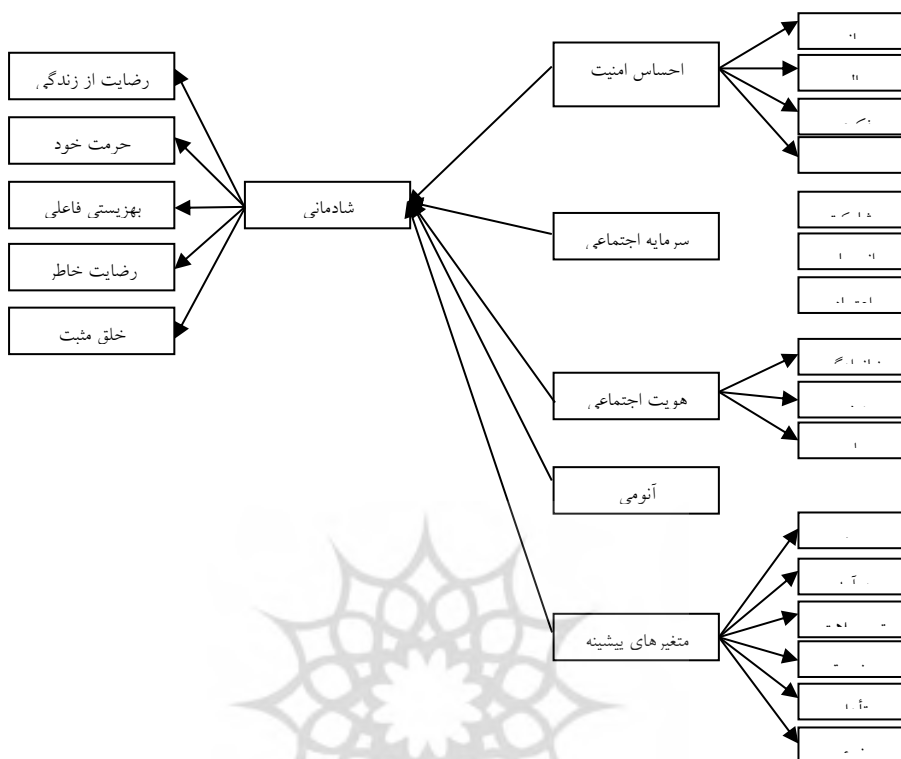
زمینه ساز شادمانی افراد است؛ یعنی کارکرد صحیح حوزه اقتصادی تولید احساس بهبودی و آسایش است. همین طور حوزه های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی هر کدام به ترتیب منشا بروز احساس عدالت و امنیت، احساس هم بستگی اجتماعی و احساس عزت و احترام می شوند (چلبی و موسوی، ۱۳۸۷).

در ارتباط با این مساله سرمایه اجتماعی مفهومی پر اهمیت، چند وجهی است و امروزه به عنوان یکی از شاخص های رشد و توسعه در هر نظام و سازمان اجتماعی و شرط لازم برای بسط و گسترش انسجام، همبستگی و مشارکت اجتماعی و نیز اعتماد متقابل (فرد، جامعه و دولت) به حساب می آید.

جیمز کلمن سرمایه اجتماعی را به وسیله کارکردش تعریف نموده است. به نظر او سرمایه اجتماعی هنگامی ایجاد می شود که روابط میان اشخاص به شیوه ای تغییر یابد که کنش را آسان سازد. بنابراین سرمایه اجتماعی شیء واحد نیست، بلکه جنبه های متفاوت ساختار اجتماعی را در بر می گیرد (رازنفیلد، ۲۰۰۱، ۲۸۴).

نظریه احساسات جاناناتان ترنر یکی دیگر از نظریاتی است که در این پژوهش به عنوان مبانی نظری در نظر گرفته شده است. ترنر نظریه های موجود در جامعه شناسی احساسات را به پنج دسته تقسیم می کند که عبارتند از رهیافت های نمایشی، ساختاری، تعامل گرایی نمادین، مناسکی و مبادله. در رهیافت تعامل گرایی نمادین، احساسات اساساً حاصل تعامل اجتماعی هستند و بر طبق جهان های اجتماعی و فرهنگی که به آن تعلق دارند، متفاوتند و بنابراین بطور مداوم تغییر می کنند. در طی تعامل، تفاوت های بین احساسات، گسترش می یابد و احساسات بطور مداوم از طریق رودرویی ها و ارتباط باز تعریف می شوند (کترنوزی، ۲۰۰۰: ۲۵۲۳).

نمودار زیر روابط بین متغیرهای این پژوهش را در قالب مدل نظری تحقیق نمایش میدهد.

نمودار شماره ۱ مدل نظری تحقیق

فرضیات

- بین احساس امنیت اجتماعی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.
- بین سرمایه اجتماعی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.
- بین آنومی اجتماعی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.
- بین هویت اجتماعی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.
- متغیرهای احساس امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، آنومی اجتماعی و هویت اجتماعی، قدرت پیش بینی شادمانی افراد را دارند.
- بین متغیرهای پیشینه ای با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.

روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از حیث روش تحقیق توصیفی- همبستگی می

باشد برای جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از دو شیوه کتابخانه ای و میدانی استفاده شده است. در بخش کتابخانه ای، به گردآوری اطلاعات توصیفی از کتاب ها، مقالات، گزارش ها و سالنامه های آماری پرداخته شده و در بخش میدانی، گردآوری اطلاعات از طریق نمونه گیری و با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام شده است. برای نمونه گیری از روش خوشه ای چند مرحله ای و تعداد حجم نمونه با توجه به جامعه آماری افراد بالای ۱۸ سال در شهر کرمان (۵۰۸۹۸۴)، ۳۸۴ نفر در نظر گرفته شد که با استفاده از فرمول کوکران به دست آمده است. متغیرهای اصلی در این مقاله، شادمانی (متغیر وابسته) و احساس امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، هویت اجتماعی و آنومی اجتماع (متغیرهای مستقل) می باشند.

در این پژوهش منظور از شادمانی درجه یا میزانی است که شخص درباره مطلوبیت کل زندگی خود قضاوت می کند که به چه میزان زندگی خود را دوست دارد برای سنجش شادمانی از آزمون شادمانی آکسفورد استفاده شده است. این مقیاس را آرگایل (۱۹۸۹) ساخت که شامل ۲۹ سوال است که هر سوال شامل چهار عبارت است که از صفر تا سه نمره می گیرند. بنابراین نمره هر آزمودنی، از ۰ تا ۸۷ در نوسان است. برای سنجش متغیرهای مستقل مطابق با اهداف و فرضیه های پژوهش سوالاتی در قالب پرسشنامه طراحی شد. در این پژوهش احساس امنیت اجتماعی و چهار مولفه (احساس امنیت جانی، احساس امنیت مالی، احساس امنیت فکری و احساس امنیت جمعی) با استفاده از ۲۴ گویه، سرمایه اجتماعی و سه مولفه (مشارکت، اعتماد و انسجام) ۱۸ گویه، هویت اجتماعی و سه مولفه (هویت خانوادگی، هویت دینی و هویت ملی) ۱۸ گویه و متغیر آنومی اجتماعی ۶ گویه در قالب طیف ۵ درجه ای لیکرت سنجش شده اند. در پژوهش حاضر از اعتبار سازه ای و صوری و برای به دست آوردن پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده شده است. آلفای کرونباخ برای متغیرهای وابسته (شادمانی) و مستقل و ابعاد آنها در جدول زیر آمده است.

جدول شماره ۲: ضریب آلفای کرونباخ برای تخمین پایایی

نوع متغیر	مفهوم	تعداد گویه	مقیاس	آلفای کرونباخ
شادمانی (وابسته)	شادمانی	۲۹	فاصله ای	۰/۹۱
احساس امنیت اجتماعی (مستقل)	احساس امنیت جانی	۶	فاصله ای	۰/۷۴
	احساس امنیت مالی	۶	فاصله ای	۰/۷۵
	احساس امنیت جمعی	۶	فاصله ای	۰/۷۶
	احساس امنیت فکری	۶	فاصله ای	۰/۷۰
سرمایه اجتماعی (مستقل)	مشارکت	۶	فاصله ای	۰/۷۴
	اعتماد	۶	فاصله ای	۰/۷۴
	انسجام	۶	فاصله ای	۰/۷۳
آنومی (مستقل)	آنومی	۶	فاصله ای	۰/۷۰
هویت اجتماعی (مستقل)	هویت خانوادگی	۶	فاصله ای	۰/۷۱
	هویت دینی	۶	فاصله ای	۰/۹۳
	هویت ملی	۶	فاصله ای	۰/۸۱

یافته های تحقیق

یافته های توصیفی: یافته های توصیفی تحقیق نشان می دهد که از تعداد کل پاسخگویان ۳۸۴ نفر، ۲۰۱ نفر (۵۲/۳) زن و ۱۸۳ نفر (۴۷/۷) مرد بوده و پایین ترین سن پاسخگویان ۱۵-۲۵ سال بیشترین فراوانی (۴۲/۲) و بالاترین سن ۶۰ سال به بالا کمترین فراوانی (۱/۸) را به خود اختصاص داده است. همچنین از ۳۸۴ نفر پاسخگو، ۲۰۷ نفر (۵۳/۹۱) متاهل و ۱۷۱ نفر (۴۴/۵) مجرد بوده اند. بیشترین فراوانی تحصیلی پاسخگویان مربوط به مقطع بالاتر از دیپلم یعنی (۲۷۰) نفر (۷۰/۳) است و کمترین میزان مربوط به زیر دیپلم ۱۲ نفر (۳/۱) بوده است. همچنین نتایج به دست آمده از وضعیت نوع فعالیت پاسخگویان، نشان می دهد بیشترین شاغل ۱۵۰ نفر (۳۹/۱) و کمترین میزان هم مربوط به ۲ نفر (۰/۵) دانشجو است. نتایج به دست آمده از وضعیت درآمد پاسخگویان نشان می دهد که بیشترین فراوانی زیر ۵۰۰ هزار تومان (۵۲/۱) و کمترین

فراوانی ۲۵۰۰۰۰۰-۲۰۰۱۰۰۰ هزار تومان است.

یافته‌های استنباطی

در این قسمت از تحقیق پس از بررسی فرض نرمال بودن متغیرهای پیش بین (احساس امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، آنومی اجتماعی و هویت اجتماعی) و متغیر ملاک (شادمانی)، با استفاده از آزمون کولموگوروف-اسمیرنف یک نمونه ای برای آزمون متغیرها و فرضیه‌های تحقیق، تحلیل‌های دو متغیره صورت گرفته و با استفاده از تکنیک‌های آمار استنباطی مثل ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون چند متغیری و تحلیل مسیر رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته به بررسی فرضیه‌های تحقیق پرداخته شده است.

جدول شماره ۳ مقدار ضرایب همبستگی محاسبه شده نمرات نمونه مورد مطالعه بر حسب مولفه

های

(احساس امنیت اجتماعی با میزان شادمانی)

بین احساس امنیت مالی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.

بین احساس امنیت جانی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.

بین احساس امنیت فکری با میزان شادمانی رابطه موجود دارد.

بین احساس امنیت جمعی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.

بین احساس امنیت اجتماعی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.

شادمانی	شادمانی	احساس امنیت اجتماعی	احساس امنیت جانی	احساس امنیت مالی	احساس امنیت جمعی	احساس امنیت فکری
شادمانی	۱	.868**	.017	.833**	.812**	.754**
ضریب همبستگی						
سطح معناداری		.000	.733	.000	.000	.000

نتایج جدول شماره ۳ ضرایب همبستگی محاسبه شده احساس امنیت اجتماعی و مولفه‌های آن با میزان شادمانی را نشان می‌دهد. با توجه به نتایج: ضریب همبستگی احساس

امنیت اجتماعی کل با شادمانی برابر با ($r=0/868$ ، $sig=0/000$) که نشان دهنده رابطه مثبت و مستقیم این دو متغیر است ، احساس امنیت جانی با شادمانی ($sig=0/733$ ، $r=0/017$) که نشان دهنده عدم رابطه بین این دو متغیر است ، احساس امنیت مالی با شادمانی ($r=0/833$ ، $sig=0/000$) که نشان دهنده رابطه مثبت و معنادار این دو متغیر است ، احساس امنیت جمعی با شادمانی ($r=0/812$ ، $sig=0/000$) که نشان دهنده رابطه مثبت و معنادار این دو متغیر است ، احساس امنیت فکری با شادمانی ($r=0/754$ ، $sig=0/000$) که نشان دهنده رابطه مثبت و معنادار این دو متغیر است .

جدول شماره ۴ مقدار ضرایب همبستگی محاسبه شده نمرات نمونه مورد مطالعه بر حسب مولفه

های (سرمایه اجتماعی با میزان شادمانی)

بین مشارکت اجتماعی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.

بین اعتماد اجتماعی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.

بین انسجام اجتماعی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.

بین سرمایه اجتماعی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.

شادمانی	سرمایه اجتماعی	انسجام	اعتماد	مشارکت	
1	.429**	.440**	.319**	.223**	ضریب پیرسون
	.000	.000	.000	.000	سطح معناداری

** P < 0/01 * P < 0/05

نتایج جدول شماره ۴ ضرایب همبستگی محاسبه شده سرمایه اجتماعی و مولفه های آن با میزان شادمانی را نشان می دهد. با توجه به نتایج: ضریب همبستگی سرمایه اجتماعی کل با شادمانی برابر با

($r=0/429$ ، $sig=0/000$) که نشان دهنده رابطه مثبت و مستقیم این دو متغیر است ،

مشارکت با شادمانی ($r=0/233$ ، $sig=0/000$) که نشان دهنده رابطه مثبت و معنادار بین

این دو متغیر است ، اعتماد با شادمانی ($r=0/319$ ، $sig=0/000$) که نشان دهنده رابطه

مثبت و معنادار این دو متغیر است، انسجام با شادمانی ($r=0/440$ ، $sig=0/000$) که نشان دهنده رابطه مثبت و معنادار این دو متغیر است. جدول شماره ۵ مقدار ضرایب همبستگی محاسبه شده نمرات نمونه مورد مطالعه بر حسب مولفه

های

(هویت اجتماعی با میزان شادمانی)

بین هویت خانوادگی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.
 بین هویت دینی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.
 بین هویت ملی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.
 بین هویت اجتماعی با میزان شادمانی رابطه وجود دارد.

شادمانی	هویت خانوادگی	هویت دینی	هویت ملی	هویت اجتماعی
1	.205**	.218**	.244**	.298**
شادمانی	.000	.000	.000	.000
ضریب پیرسون				
سطح معناداری				

نتایج جدول شماره ۵ ضرایب همبستگی محاسبه شده هویت اجتماعی و مولفه های آن با میزان شادمانی را نشان می دهد. با توجه به نتایج: ضریب همبستگی هویت اجتماعی کل با شادمانی برابر با ($r=0/298$ ، $sig=0/000$) که نشان دهنده رابطه مثبت و مستقیم این دو متغیر است، هویت خانوادگی با شادمانی ($r=0/205$ ، $sig=0/000$) که نشان دهنده رابطه مثبت و معنادار بین این دو متغیر است، هویت دینی با شادمانی ($r=0/218$ ، $sig=0/000$) که نشان دهنده رابطه مثبت و معنادار این دو متغیر است، هویت ملی با شادمانی ($r=0/244$ ، $sig=0/000$) که نشان دهنده رابطه مثبت و معنادار این دو متغیر است. به طور کلی با توجه به ضرایب همبستگی محاسبه شده نمرات شادمانی از طریق نمرات متغیرهای پیش بین قابل پیش بینی بوده و همبستگی بدست آمده واقعی و فقط یک درصد احتمال دارد تصادفی باشد و یا در نتیجه خطای نمونه گیری بدست آمده باشد.

جدول شماره ۶: رابطه بین آنومی اجتماعی و شادمانی

نوع آزمون	تعداد	R	سطح معناداری (P)
همبستگی پیرسون	۳۸۴	۰/۰۷۴	۰/۱۴۹

فرضیه سوم برای بررسی رابطه بین آنومی اجتماعی و شادمانی از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که براساس یافته های این آزمون بین آنومی اجتماعی و شادمانی رابطه وجود ندارد و این فرضیه محقق مورد تأیید واقع نمی شود.

جدول شماره ۷: تحلیل واریانس Y(شادمانی) بر پایه متغیرهای مستقل (احساس امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، آنومی اجتماعی، هویت اجتماعی) ضریب همبستگی چند متغیری (R) و مجذور آن

(R2)

منابع	Ss	df	Ms	F	P	R	R2
رگرسیون	۵۱۹۴۵/۸۰۲	۴	۱۲۹۸۶/۴۵۱	۲۹۹/۸۴۷	۰/۰۰۰	۰/۶۲۸	۰/۳۹۴
باقیمانده	۱۶۴۱۴/۵۹۹	۳۷۹	۴۳/۳۱۰				
کل	۶۸۳۶۰/۴۰۱	۳۸۴					

جدول شماره ۷ مقدار f محاسبه شده نمونه مورد مطالعه متغیر شادمانی بر متغیرهای (احساس امنیت اجتماعی ، سرمایه اجتماعی ، آنومی اجتماعی ، هویت اجتماعی) را نمایش می دهد . با توجه به نسبت F بدست آمده که در سطح بالاتر از ۹۵٪ معنی دار است رگرسیون متغیر ملاک بر چهار متغیر پیش بین معنی دار است و می توان گفت احتمال این که نسبت F بدست آمده به طور تصادفی حاصل شده باشد کمتر از ۰/۰۵ است . با توجه به این جدول و مقدار R2 بدست آمده به عنوان ضریب همبستگی چند متغیری می توان گفت که حدود ۳۹ درصد واریانس متغیر شادمانی توسط ترکیب خطی چهار متغیر پیش بینی کننده (احساس امنیت اجتماعی ، سرمایه اجتماعی ، آنومی اجتماعی ، هویت اجتماعی) بدست آمده است . در نتیجه فرضیه اصلی پژوهش مورد تأیید قرار می گیرد یعنی از طریق متغیرهای (احساس امنیت اجتماعی ، سرمایه اجتماعی ، آنومی اجتماعی ، هویت اجتماعی) می توان متغیر شادمانی را پیش بینی کرد، همچنین با مقایسه ضرایب همبستگی هر یک از متغیرهای (احساس امنیت اجتماعی ،

سرمایه اجتماعی، آنومی اجتماعی، هویت اجتماعی) به طور جداگانه با شادمانی و ضریب همبستگی چند متغیری بدست آمده (R) می‌توان گفت متغیرهای پیش‌بین پژوهش کنونی به طور ترکیبی و توأم واریانس بیشتری از شادمانی را تبیین می‌کنند. با توجه به خروجی حاصل از تحلیل رگرسیون متغیرهای پیش‌بین (احساس امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، آنومی اجتماعی، هویت اجتماعی) پیش‌بینی‌کننده‌های متغیر ملاک شادمانی می‌باشند و مقدار نسبت F محاسبه شده که معادل ۲۹۹/۸۴۷ می‌باشد این رابطه معنی‌دار را در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ تایید می‌کند، در نتیجه فرضیه پژوهشی که بیانگر امکان پیش‌بینی متغیر شادمانی توسط متغیرهای (احساس امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، آنومی اجتماعی، هویت اجتماعی) با بیش از ۹۹ درصد اطمینان مورد تایید قرار می‌گیرد، از سوی دیگر در پاسخ به این سوال اساسی پژوهش که چند درصد از واریانس متغیر شادمانی توسط چهار متغیر (احساس امنیت اجتماعی، سرمایه اجتماعی، آنومی اجتماعی، هویت اجتماعی) تفسیر می‌گردد، می‌توان گفت حدود 39 درصد تغییرات نمرات شادمانی توسط این چهار متغیر توجیه می‌گردد.

جدول شماره ۸ رابطه بین سن، درآمد و شادمانی

متغیر	نوع آزمون	تعداد	R	سطح معناداری (P)
سن	همبستگی پیرسون	۳۸۴	۰/۱۵۰	۰/۰۰۳
درآمد	همبستگی پیرسون	۳۸۴	۰/۲۰۲	۰/۰۰۴

فرضیه ششم برای بررسی رابطه متغیرهای پیشینه‌ای (سن، درآمد) و شادمانی از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که براساس یافته‌های این آزمون بین (سن، درآمد) و شادمانی رابطه وجود دارد و این فرضیه‌های محقق‌مورد تأیید واقع می‌شوند.

جدول شماره ۹: میانگین نمره شادمانی افراد بر حسب تحصیلات، نوع فعالیت

متغیر	نوع آزمون	قضایات	F	سطح معناداری
تحصیلات	تحلیل واریانس F	رد فرضیه تحقیق	۰/۳۰۴	۰/۷۳۸
نوع فعالیت	تحلیل واریانس F	تائیدفرضیه تحقیق	۳/۱۵۰	۰/۰۰۸

فرضیه ششم برای بررسی رابطه متغیرهای پیشینه ای (تحصیلات) با توجه به مقدار آماده F و سطح معناداری در جدول Anova با اطمینان ۹۵٪ می توان فرضیه تحقیق را رد کرد. به عبارت ساده تر می توان گفت میانگین نمره شادمانی افراد بر حسب تحصیلات متفاوت نیست.

برای بررسی رابطه متغیرهای پیشینه ای (نوع فعالیت) با توجه به مقدار آماره F و سطح معناداری در جدول Anova با اطمینان ۹۵٪ می توان فرضیه تحقیق را تأیید کرد. به عبارت ساده تر می توان گفت میانگین نمره شادمانی بر حسب نوع فعالیت متفاوت است.

جدول شماره ۱۰: میانگین نمره شادمانی افراد بر حسب جنسیت ، وضعیت تاهل

متغیر	نوع آزمون	قضات	T	سطح معناداری
جنسیت	T نمونه های مستقل	تأیید فرضیه تحقیق	-۲/۱۱	۰/۰۳۵
وضعیت تاهل	T نمونه های مستقل	تأیید فرضیه تحقیق	۴/۲۲	۰/۰۰۰

برای بررسی رابطه متغیرهای پیشینه ای (جنسیت) با توجه به مقدار سطح معناداری ۰/۰۰۰ در آزمون لون با فرض نابرابری واریانس ها و مقدار آماره T (-۲/۱۱) و سطح معناداری (۰/۰۳۵) نتایج نشان داد میانگین نمره شادمانی افراد بر حسب جنسیت متفاوت است. به طوری که میانگین نمره شادمانی در زنان پایین تر از مردان است.

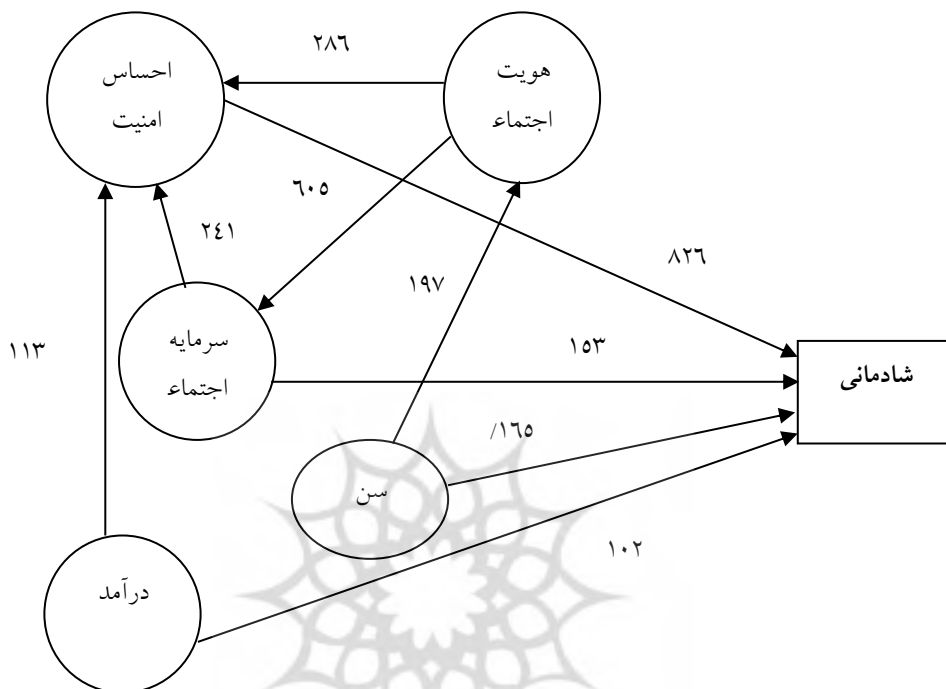
برای بررسی رابطه متغیرهای پیشینه ای (تاهل) با توجه به مقدار سطح معناداری ۰/۴۵۵ در آزمون لون با فرض برابری واریانس ها و مقدار آماره T (۴/۲۲) و سطح معناداری ۰/۰۰۰ نتایج نشان داد میانگین نمره شادمانی افراد بر حسب وضعیت تاهل متفاوت است. به طوری که نمره شادمانی در مجردان پایین تر از متاهلان است.

همانطور که در مدل مسیر مشاهده می شود:

اول- متغیر احساس امنیت اجتماعی به تنهایی اثر مستقیم بر شادمانی در شهر کرمان را نشان می دهد.

دوم- متغیر هویت اجتماعی به تنهایی اثر غیر مستقیم بر شادمانی در شهر کرمان را نشان می دهد.

سوم- متغیرهای سرمایه اجتماعی، سن و درآمد به صورت مستقیم و غیر مستقیم بر شادمانی در شهر کرمان تاثیرگذارند.

بحث و نتیجه گیری

عدم وجود شادمانی افراد جامعه به ویژه نسل جوان را به سمت آسیب های اجتماعی، انزوا و دور شدن از مشارکت و همکاری در فرآیند فعالیت های اجتماعی سوق داده، باعث می شود توان اجتماعی لازم را در پیشبرد اهداف نداشته باشند. در چنین شرایطی فرد امیدواری به آینده را از دست داده، کار را در حد انجام وظیفه جلو برده از حرکت به سمت توسعه کشور مأیوس شده و در این فرآیند نقشی برای خود در نظر نمی گیرد در نهایت ممکن است به دلیل همین افسردگی های ناشی از عدم نشاط و شادمانی برای فرار از واقعیت های تلخ به فعالیت آسیب شناختی از جمله اعتیاد روی آورند. می توان گفت منشأ اعتیاد و طلاق به افسردگی، عدم امید به آینده بر می گردد. شادمانی مفهومی ذهنی و فردی است، اما عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی متعددی در تعیین میزان آن

دخیل هستند، زیرا انسان موجودی اجتماعی است و زندگی‌اش در رابطه با دیگران معنا می‌یابد که در سطوح مختلف با او در ارتباطند.

در این پژوهش مشاهده شد که میزان شادمانی در بین افراد بالای ۱۸ سال در شهر کرمان در حد متوسط است. متوسط بودن و حتی پایین بودن میزان شادمانی در یافته‌های پژوهش‌های متعدد اظهار شده است.

چلبی و موسوی و (۱۳۸۷)، وحیدا و همکاران (۱۳۹۳) و خوش‌فر (۱۳۹۲). یافته‌های تجربی این پژوهش نیز چنین پدیده‌ای را نشان می‌دهد.

نتایج نشان داد که بین احساس امنیت اجتماعی و شادمانی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. براساس نظریه مازلو نیازهای دارای سلسله مراتب هستند یک گروه نیازهای اساسی مانند نیاز به امنیت، غذا و محبت که با بقا و شکوفایی حیات انسانی در ارتباط هستند و گروه دیگر نیاز به خوبی، زیبایی و عدالت. تئوری نیازها نیز بر احساس امنیت اجتماعی به عنوان یک نیاز اساسی تأکید دارد. تئوری نیازها به بیان یک سری نیازهای اساسی جهان شمول تمایل مردم را به تجربه خوشبختی ذهنی در حد رفع نیازهایشان تبیین می‌کند. و این ادعا را با ارائه لیستی از شاخص‌های افراد شاد و ناشاد باز می‌شناساند. به عنوان مثال ویلسون (۱۹۶۷) تلاش کرد نیازهای جهان شمول را به واسطه قراین و همبسته‌های شادمانی کشف کند بنابر باور ویلسون منابع و شرایطی که با شادمانی همبستگی دارند، بازتابی از نیازهای اساسی انسان هستند. باید گفت عدم ارضاء نیاز احساس امنیت اجتماعی تا حد زیادی فرد را دچار مخاطرات روحی و روانی کرده و تشویق، نگرانی و نارضایتی از وضع موجود را برای وی در پی خواهد داشت. این نیازها می‌تواند در ایجاد احساس آرامش دخیل باشد و فرد را به درجه‌ای از شادمانی برساند. تئوری نیازها با بیان یک سری نیازهای اساسی جهان شمول تمایل مردم را به تجربه خوشبختی ذهنی در حد رفع نیازهایشان تبیین می‌کند.

همزمان با رشد فیزیکی و اجتماعی شهرها به ویژه در مناطق مرکزی و حاشیه‌ای شهرهای بزرگ جرایم و آسیب‌ها نیز افزایش یافته است. به طوری که با بالا رفتن اندازه

و وسعت شهرها میزان جرایم بالا می‌رود و بر ابعاد کیفی و کمی آن افزوده می‌شود. تبعات منفی این افزایش، مسأله تنظیم روابط انسانی سالم و سازنده ساکنان شهرها را با محیط زندگی شان با دشواری مواجه ساخته است و سبب شده است تا نظام اجتماعی شهرها در ایفای کارکردهای بنیادی و حقیقی خود دچار ابهام، مشکل یا مانع گردد. تمرکز روز افزون افراد در نواحی شهری و رشد سریع شهرنشینی ناشی از مهاجرت و همچنین افزایش طبیعی جمعیت، مشکلات عدیده‌ای را به وجود آورده است. با این وجود از هر جامعه سالمی انتظار می‌رود که تمامی فعالیت‌های آن تا حد امکان در راستای بهبود احساسات جمعی قرار گیرد ضمن اینکه نباید فراموش کرد که در مقابل با بهبود احساسات جمعی در ابعاد چهارگانه (علقه مادی، علقه امنیتی، علقه ارتباطی و شناختی) زمینه برای پویایی، شادمانی، سرزندگی و بالندگی جامعه و در نتیجه مقبولیت و مشروعیت برای نظام حاکم بر آن نیز فراهم خواهد شد. طبق این دیدگاه چنانچه هر کدام از چهار نظام اصلی بتوانند پاسخگوی مؤثر علقه‌های بروز (معیشتی، امنیتی، معاشرتی و شناختی) فرد و جامعه باشد در این صورت هر کدام می‌تواند موجبات نوعی «احساس مثبت» که هر کدام زمینه ساز شادمانی افراد است را فراهم نمایند؛ یعنی کارکرد صحیح حوزه اقتصادی تولید احساس بهبود و آسایش است. همینطور حوزه‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی هر کدام به ترتیب منشأ بروز احساس عدالت و امنیت، احساس همبستگی و احساس عزت و احترام می‌شوند.

در قالب دیدگاه پارسونز نیز، اگر بپذیریم شادمانی افراد ناشی از کمّ و کیف عملکرد حوزه‌های چهارگانه نظام اجتماعی است، باید بلافاصله توجه داشته باشیم که پیامد مثبت عملکرد هر حوزه جامعه تا حدودی موکول به عملکرد سایر حوزه‌هاست؛ یعنی توسعه متوازن و همگون هر چهار حوزه می‌تواند در سطح فردی سبب ساز احساسات مثبت در هر چهار حوزه شود.

در غیر این صورت، چه بسا توسعه ناموزون از جمله در برخی کشورهای در حال گذار، نه تنها موجب شادمانی نمی‌شود بلکه ناخرسندی اجتماعی را برای بیشتر افراد جامعه

فراهم می‌نماید. برای نمونه در ارتباط با توسعه اقتصادی، برخی بیان می‌کنند چنانچه توسعه اقتصادی سبب انواع نابرابری اجتماعی شود و همزمان روحیه زیاده‌طلبی را همراه با اضطراب در میان افراد بالا ببرد، در این صورت پیامد آن چیزی جز ناخرسندی و نارضایتی افراد و گروه‌ها نخواهد بود.

افراد نیاز دارند که خود را بخشی از جریان کنش‌های موجود بدانند (ترنر، ۲۰۰۶: ۲۸۱). در این میان توجه به نقش سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از مفاهیم کانونی امروز علوم اجتماعی که ارتباط تنگاتنگی با حوزه روابط اجتماعی پیدا می‌کند دارای اهمیت است. به نظر می‌رسد در شرایط حاضر روابط اجتماعی که به تعبیر هابرماس وجهه «ابزاری‌سازی» انسان به وجهه «ناطق بودن» او فائق آمده و روابط او را با هم‌نوعان و در سیر زندگی اجتماعی از سطح کنش ارتباطی که شکوفا‌کننده ماهیت انسانی اوست، به سطح کنش ابزاری تقلیل داده و به تعبیر ماکس وبر او را در «قفس آهنین» دنیای جدید زندانی کرده است، تنها اندیشه‌ای که قادر خواهد بود انسان را در آزادی از این قفس خود ساخته‌رهایی بخشد مفهوم سرمایه اجتماعی است و با توجه به اینکه احساسات در طبیعت بیولوژیک انسان تعیین نمی‌شوند و در طی تعامل، تفاوت‌های بین احساسات، گسترش می‌یابد و بطور مداوم از طریق رودرویی‌ها و ارتباطات باز تعریف می‌شود. مفروض قلمداد کردن نقش سرمایه اجتماعی بر شادمانی در پژوهش حاضر بی‌تأثیر از این گرایشات نیست.

در این پژوهش سرمایه اجتماعی بعد از احساس امنیت اجتماعی قویترین و مؤثرترین پیش‌بینی‌کننده شادمانی می‌باشد. این نتیجه تماماً در راستای نتایج مطالعات قبلی است به گونه‌ای که ریچارد رز معتقد است سرمایه اجتماعی بیش از سرمایه انسانی (میزان تحصیلات، درآمد و موقعیت اجتماعی فرد) در میزان شادمانی افراد جامعه مؤثر است. او که سرمایه اجتماعی را چگونگی شبکه روابط اجتماعی، دوستی‌ها، احساس کنترل شخصی و اعتماد اجتماعی می‌داند بر این باور است که شبکه‌های سرمایه اجتماعی به طور خاص در فراهم آوردن حمایت‌های عاطفی و روانی نقش مؤثری دارند (رز، ۲۰۰۰).

به نقل از خوش فر، ۱۳۹۳: ۸۴).

انسان‌ها در همه موقعیت‌ها نیازمند آن هستند که احساس کنند: الف) رفتارهای دیگران قابل پیش‌بینی است. ب) واکنش‌های دیگران مطابق با رفتار فرد است، ج) واکنش‌های دیگران صادقانه است و د) واکنش‌های دیگران دلالت بر احترام به خود دارد. هنگامی که برای افراد این اجزای اعتماد در یک رویارویی تحقق پیدا کند افراد احساسات مثبت را تجربه می‌کنند (ترنر، ۱۹۹۸: ۴۴۷).

«احساس امنیت وجودی یکی از صورت‌های مهم احساس امنیت است و در واقع به اطمینانی راجع است که بیشتر آدم‌ها به تداوم تشخیص هویت خود و دوام محیط‌های اجتماعی و مادی کنش در اطراف خود دارند. احساس اعتماد پذیری اشخاص و چیزها که برای مفهوم اعتماد بسیار مهم است. برای احساس امنیت وجودی نیز اهمیت بنیادی دارد (گیدنز، ۱۳۷۷: ۱۱۰).

بر این مبنا در دنیای جدید اعتماد را همچنان که تئوری پردازان سرمایه اجتماعی پاتنام، کلمن و لوری بیان کرده‌اند بایستی عنصری در نظر گرفت که از یک سو هزینه‌های مادی، روانی، عاطفی و اجتماعی تعاملات بین فردی افراد را کاهش می‌دهد و از سوی دیگر نوعی اطمینان نسبت به آینده ایجاد می‌کند، بر این اساس وجود اعتماد، امنیت وجودی را تقویت کرده و به دنبال آن احساس امنیت در افراد افزایش یافته و نهایتاً سطح شادمانی نیز بیشتر می‌شود. اما با کاهش اعتماد اجتماعی و تقدم منافع فردی بر مصالح جمعی هنگامی که با مشاهده نابرابری‌هایی همراه شود که نامشروع باشند، کنشگران را دچار احساس بی‌عدالتی و به دنبال آن احساس خشم می‌کنند. در چنین شرایطی زمینه برای بروز ناخرسندی و ناشادمانی اجتماعی برای افراد بیشتر فراهم می‌شود.

با توجه به تئوری که دورکیم در زمینه خودکشی مطرح کرده و در آن به نقش میزان احساس انسجام، همبستگی اجتماعی و پیوند فرد در گروه پرداخته نیز می‌توان این واقعیت را مطرح نمود که هر چه فرد بیشتر در گروه جذب شده باشد و پیوندهای عمیق تری با گروه داشته باشد؛ احساس آرامش، خشنودی و شادمانی بیشتری می‌کند و

برعکس عدم پیوند فرد با گروه باعث بروز انواع ناراحتی‌ها و کج روی‌های فردی می‌شود که ریشه در ناخشنودی و عدم شادمانی دارد.

انسان‌ها همیشه به دنبال تأیید خود در تعامل هستند. ترنر خود یا نفس را به عنوان یک هستی در نظر می‌گیرد که در سه سطح عمل می‌کند: الف) خود بنیادی. فرا موقعیتی که آمیزه‌ای از شناخت و عواطفی است که افراد از خودشان به عنوان یک شخص دارند و آن را در تعامل وارد می‌کنند، ب) هویت‌های خرد که در قلمروهای نهادی (به عنوان مثال، محل کار، خانواده، اجتماع و مدرسه) به کار می‌آیند. ج) هویت‌های نقش که براساس موقعیت، اهمیت این ابعاد تفاوت می‌کند. تأیید خود قوی‌ترین نیاز است و هنگامی که خود تأیید شود، فرد احساسات مثبت را تجربه می‌کند (ترنر، ۱۹۹۸: ۴۴۷ به نقل از مقدس، ۱۳۸۹: ۱۴۹).

هویت اجتماعی یکی دیگر از متغیرهایی است که در این پژوهش به صورت غیر مستقیم و در ارتباط با سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی بر شادمانی تأثیر گذار است. گیدنز تشخیص را همان مفهوم خود که طرفداران مکتب کنش متقابل نمادی برداشت می‌کند می‌داند به تعبیر وی «تشخص همان مفهوم خود است که شخص آن را به عنوان بازتابی از زندگی نامه اش می‌پذیرد. تشخص تداوم فرد در زمان و مکان می‌باشد» (گیدنز، ۱۳۷۷: ۵۶).

به نظر گیدنز هویت فردی در شرایط جدید با مسأله‌ای به نام «انزوای وجودی» مواجه شده که در نتیجه آن اساس تشخص او مورد خدشه قرار گرفته است. انزوای وجودی چندان ارتباطی با جدایی فرد از دیگران ندارد بلکه بیشتر معلول جدایی از منابع و سرچشمه‌های اخلاقی است که برای نوعی هستی رضایت بخش و پرو پیمان لازم به نظر می‌رسد. از نظر گیدنز هر چه جوامع به سمت تجدد و توسعه یافتگی می‌روند و اجتماعات انسانی بزرگتر و با روابط پیچیده تر حرکت می‌کند و نظام‌های مجرد در آنها شکل می‌گیرد، «خود» و «هویت» افراد محدودتر می‌شود چرا که مکانیزم‌های حفاظتی افراد ضعیف تر می‌شود. می‌توان گفت تجدد چهارچوب حفاظتی جوامع کوچک سنتی

را از جا کنده و آنها را با سازمان‌های بزرگتر و غیر شخصی‌تر جانشین کرده است در دنیایی که فاقد حمایت‌های روانی و احساس امنیت خاص جامعه‌های کوچک سنتی است، فرد خود را تنها و محروم احساس می‌کند.

بوزان امنیت اجتماعی را با قابلیت‌ها و توانمندی‌های یک جامعه در راستای حفاظت از الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، هویت و عرق ملی شاخص‌سازی کرده و از این نگاه حفاظت از عناصر اصلی انسجام اجتماعی جامعه را شرط تحقق امنیت برای بقا و تداوم جامعه می‌داند.

بوزان بحث خود را در باب امنیت اجتماعی با بیان معنای ارگانیک‌ی نهفته در این تئوری آغاز می‌کند و معتقد است زمانی امنیت اجتماعی مطرح خواهد بود که نیروی بالقوه یا بالفعلی به عنوان تهدیدی برای هویت افراد جامعه وجود داشته باشد.

در واقع آنچه باعث می‌شود گروه اجتماعی سامان‌گیر احساس وابستگی و تعلق است که میان اعضای گروه وجود دارد و به آن کلیت یکپارچه‌ای می‌بخشد که بنای تعریف اعضا از هستی خویش خواهد بود و شناسایی دیگران به عنوان بیگانه و خارجی. پس گروه اجتماعی آن کلیت خاصی است که به دلیل اشتراک اعضای گروه در اندیشه و باورها، احساسات و عواطف، کردار و اعمال به وجود آمده است و از آن به عنوان «ما» یاد می‌کنند. حال هر عامل و پدیده‌ای که باعث اختلال در احساس تعلق و پیوستگی اعضای گروه گردد در واقع گروه را به مخاطره انداخته و تهدیدی برای احساس امنیت اجتماعی قلمداد می‌گردد.

یافته‌های حاصل از آزمون‌های دو متغیره، چند متغیره و تحلیل مسیر در این پژوهش نشان داد در بین متغیرهای مذکور محوریت با احساس امنیت اجتماعی بود. سایر متغیرها با اینکه به صورت مستقیم یا غیر مستقیم بر شادمانی تأثیر گذار بودند ولی به صورت پیچیده‌ای در تعامل با متغیر احساس امنیت اجتماعی قرار داشتند.

منابع

- بیات، بهرام (۱۳۸۸)، جامعه شناسی احساس امنیت، چاپ اول، تهران: امیرکبیر.
- چلبی، مسعود و موسوی، محسن. (۱۳۸۷). بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر شادمانی در سطح خرد و کلان. مجله جامعه شناسی ایران، دوره نهم، شماره یک و دو، صص ۳۴-۵۷.
- خوش فر، غلامرضا. (۱۳۹۲). تأثیر سرمایه اجتماعی بر شادی جوانان شهر بابلسر. مجله رفاه اجتماعی، سال سیزدهم، شماره ۵۱، صص ۲۸۳-۳۱۳.
- ربانی، رسول و دهقانی، حمید و خوش فر، غلامرضا و اکبرزاده، فاطمه. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر سرمایه اقتصادی بر شادی جوانان. فصلنامه راهبرد فرهنگ، شماره ۱۲ و ۱۳، صص ۱۶۰-۱۸۲.
- ربانی، رسول؛ بهشتی، سید صمد. (۱۳۹۰). بررسی تجربی رابطه دینداری و رضایت از زندگی، مجله علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، بهار و تابستان ۱۳۹۰، صص ۱۰۲-۷۹.
- رفیع پور، فرامرز، (۱۳۷۸)، آنومی یا آشفتگی اجتماعی، انتشارات سروش.
- شورای پژوهشی استانداری کرمان- دفتر امور اجتماعی و دفتر آموزش و پژوهشی استانداری کرمان (۱۳۹۰)، سند توسعه سلامت استان کرمان، کرمان ترسیم.
- صنعت خواه، علیرضا و دادخواه فر، معصومه. (۱۳۹۴). بررسی نقش اعتماد، شبکه های اجتماعی، مشارکت و احساس شادمانی در دانشجویان مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان در سال ۱۳۹۳. مطالعات جامعه شناختی جوانان، سال پنجم، شماره ۱۷، صص ۱۰۷-۱۲۴.
- کیا، علی اصغر و امیری، رقیه. (۱۳۹۲). بررسی میزان نشاط اجتماعی و عوامل مرتبط با آن در بین شهروندان ۱۵-۶۴ سال اهواز. فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، شماره ۱۵، صص ۱۳۹-۱۷۷.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۷). پیامدهای مدرنیت، ترجمه محسن ثلاثی. چاپ سوم، تهران: نشر مرکز.
- معین الدینی، جواد و صنعت خواه، علیرضا و دادخواه فر، معصومه. (۱۳۹۲). سرمایه

- اجتماعی درون گروهی و عوامل موثر بر آن در بین شهروندان شهر کرمان. مطالعات جامعه شناسی شهری (مطالعات شهری)، دوره ۳، شماره ششم، صص ۵۷-۸۰.
- مقدس، علی اصغر و قدرتی، شفیعه. (۱۳۹۰). بررسی نقادانه نظریه های جامعه شناسی عواطف جاناتان ترنر، تئودور کمپر و ادوارد لاولر. جامعه شناسی کاربردی، سال ۲۲، شماره پیاپی ۴۲، شماره دوم، صص ۱۴۳-۱۶۶.
- وحید، فریدون و ودادهیر، ابوعلی و فرنام، محمد. (۱۳۹۳). نشاط عمومی در زندگی اجتماعی - فرهنگ شهر: مطالعه ای با رویکرد کیفیت اجتماعی در شهر اردبیل. مطالعات جامعه شناسی شهری، سال چهارم، شماره ۱۱، صص ۱-۳۴.
- Anand, Paul and other, S (2011), Measuring welfare, Journal of Public Economic 95, 205-215 available at www.elsevier.com
- Cattarinussi, Bernardo (2000). Sentiments. In: Borgatta, Edgar. E. & Rhonola. J.V. Montgomery (eds). Encyclopedia of Sociology. Second edition Vol. 4, pp. 2518-29 U.S.A: McMillan-Reference.
- Chang, Wen-Chun (2009). Social capital and subjective Happiness in Taiwan, international journal of social Economic, Vol. 36, No. 8: 844-868.
- Gruber, Mauss, Tamir (2011), A Dark Side of Happiness? How, When, and Why Happiness is Not Always Good, Perspectives on Psychological Science, May, Vol. 6, 3: 22-233.
- Rosenteld, Richard., Messner, Stevenf, Ericp, 2001. Social capital and Homicide. Social forces, Vol no, Issue 1: 283-309.
- Leung, A. Kier, C. Fung, T. Fung, L and Sproule, R (2010) Searching for Happiness: The Importance of social capital. Journal of Happiness Studies.
- Snoep, Liesbeth (2008). Religiousness and happiness in three nations: A research note, Journal of happiness studies.
- Turner, Jonathan H (2006). Psychoanalytic sociological theories and emotion. In: Handbooks of the Sociology of Emotions. Edited by Stets, Jan E & Jonathan H.
- Turner, Jonathan. H. & Randall Collins (1989). Toward a Micro theory of structuring. In Theory building in sociology: Assessing theoretical cumulation. (ed.) Turner, Jonathan. H. Sandiago: SAGE Publications.
- Veenhoven, Root (2005). Apparent Quality of life in Nations: How long and Happy people live?, Social Indicator Research, 71: PP. 61-86.